

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-68>

УДК 331.522

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗРОБІТНИХ НА РИНКУ ПРАЦІ У ВІННИЦЬКОМУ РЕГІОНІ

ANALYSIS OF SOCIAL SECURITY OF THE UNEMPLOYED ON THE LABOR MARKET IN THE VINNYTSK REGION

Павлюк Тетяна Іванівна

кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державний торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5300-3588>

Pavlyuk Tetiana

Vinnitsia Institute of Trade and Economics /
State University of Trade and Economics

Стаття присвячена аналізу соціального забезпечення безробітних на ринку праці Вінницького регіону. У роботі розглянуто основні аспекти організації соціальної підтримки осіб, які втратили роботу, а також ефективність законодавчої бази щодо допомоги безробітним у контексті локальних особливостей ринку праці. Аналізуються державні механізми працевлаштування, навчання та перекваліфікації, а також взаємодія з роботодавцями для сприяння стабільності зайнятості в регіоні. Особливо увага приділяється проблемам, які виникають через недостатній рівень інформованості та обмежену доступність соціальних послуг. Удосконалення системи соціального забезпечення безробітних у Вінницькому регіоні сприятиме зменшенню соціальної напруженості та покращенню економічної стабільності регіону. Висвітлено роль місцевих органів влади в покращенні ситуації на ринку праці та запропоновано шляхи удосконалення системи соціального забезпечення безробітних у Вінницькому регіоні.

Ключові слова: соціальне забезпечення, безробіття, ринок праці, зайнятість, працевлаштування, соціальні послуги.

The article is devoted to the analysis of social security of the unemployed in the labor market of the Vinnytsia region. The paper considers the main aspects of organizing social support for people who have lost their jobs, as well as the effectiveness of the legislative framework for assisting the unemployed in the context of local labor market features. Unemployment is an acute problem of our time, which affects many countries, including Ukraine. Constant changes in the economy and society increase the need for reliable social protection for those who have lost their jobs. In this situation, the Vinnytsia Regional Employment Center plays a key role. As one of the main institutions dealing with employment issues, it provides a wide range of social services to unemployed citizens. The center helps people not only find a new job, but also adapt to changes in the labor market, obtain the necessary knowledge and skills for a successful career. The state mechanisms of employment, training and retraining, as well as interaction with employers to promote employment stability in the region, are analyzed. Special attention is paid to the problems that arise due to the insufficient level of awareness and limited availability of social services. Legislative regulation of social security of the unemployed is a set of legal norms that determine the procedure and conditions for providing social assistance to persons who have lost their jobs and are actively looking for a new one. This area of legal regulation covers a wide range of issues, starting from the definition of the concept of unemployment and the conditions for obtaining the status of unemployed, and ending with the types of social assistance, the procedure for its appointment and payment, as well as the rights and obligations of the unemployed and state employment agencies. Unemployment assistance is financed from the funds of the Fund of Compulsory State Social Insurance against Unemployment, which is formed at the expense of insurance contributions from employers and employees. Improving the system of social security of the unemployed in the Vinnytsia region will contribute to reducing social tension and improving the economic stability of the region. The role of local authorities in improving the situation on the labor market is highlighted and ways to improve the system of social security for the unemployed in the Vinnytsia region are proposed.

Keywords: social security, unemployment, labor market, employment, employment, social services.

Постановка проблеми. Безробіття – це гостра проблема сучасності, яка торкається багатьох країн, зокрема й України. Постійні зміни в економіці та суспільстві підсилюють необхідність надійного соціального захисту для тих, хто втратив роботу. У цій ситуації Вінницький обласний центр зайнятості відіграє ключову роль. Як один з основних інститутів, що займається питаннями працевлаштування, він надає широкий спектр соціальних послуг безробітним громадянам. Центр допомагає людям не лише знайти нову роботу, а й адаптуватися до змін на ринку праці, отримати необхідні знання та навички для успішної кар'єри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням щодо соціального захисту безробітних займалися українські та зарубіжні науковці серед яких можна виділити праці Волківської А. М., Остапенко Л. О., Христофорова О. В., Вошук А. Ф., Новожен К. В., та багато інших. Однак питання щодо захисту безробітних на місцевому рівні потребують детального вивчення залежно від регіону.

Мета та завдання. Метою даної роботи є аналіз системи соціального забезпечення безробітних, що діє в Вінницькому обласному центрі зайнятості, визначення її сильних і слабких сторін, а також розробка пропозицій щодо її вдосконалення. В роботі буде розглянуто такі питання як: законодавче регулювання соціального забезпечення безробітних, види соціальних послуг, що надаються центром зайнятості, ефективність їх надання, а

також порівняльний аналіз з іншими регіонами України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законодавче регулювання соціального забезпечення безробітних – це сукупність правових норм, які визначають порядок та умови надання соціальної допомоги особам, які втратили роботу і активно шукають нову. Ця сфера правового регулювання охоплює широкий спектр питань, починаючи від визначення поняття безробіття та умов отримання статусу безробітного, і закінчуючи видами соціальної допомоги, процедурою її призначення та виплати, а також правами та обов'язками безробітних і державних органів зайнятості.

Основна мета такого регулювання – забезпечити мінімальний рівень життя безробітних, стимулювати їх до активного пошуку роботи та сприяти швидкій реінтеграції на ринок праці. Законодавство про соціальне забезпечення безробітних, як правило, містить детальні положення щодо строків виплати допомоги, розміру виплат залежно від стажу роботи та інших факторів, а також передбачає різноманітні програми активної політики зайнятості, такі як професійне навчання, сприяння самозайнятості тощо.

На рисунку 1 зображено схематичне подання законодавчого регулювання соціального забезпечення безробітних в Україні. Основними нормативно-правовими актами, що визначають права та гарантії безробітних, є Конституція України [1], Закон України

Закон/Нормативний акт	Основні положення щодо соціального забезпечення безробітних
Конституція України	Гарантує право на працю, соціальний захист, а також встановлює основні принципи соціальної держави.
Закон України «Про зайнятість населення»	Регулює відносини у сфері зайнятості, визначає поняття безробіття, встановлює права та обов'язки безробітних, передбачає види допомоги по безробіттю, порядок її призначення та виплати.
Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»	Регулює питання страхування на випадок безробіття, визначає порядок формування та використання коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку призначення і виплати допомоги по безробіттю»	Визначає детальний порядок призначення та виплати допомоги по безробіттю, включаючи розміри, тривалість виплат, умови призначення та припинення виплат.
Кодекс законів про працю України	Регулює трудові відносини, включаючи звільнення працівників.

Рис. 1. Законодавче регулювання соціального забезпечення безробітних

Джерело: сформовано на основі [8]

«Про зайнятість населення» [3], Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» [2] та Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку призначення і виплати допомоги по безробіттю» [6]. Ці документи комплексно регулюють питання соціального захисту безробітних, визначаючи їх права на отримання допомоги по безробіттю, порядок її призначення та виплати, а також інші соціальні гарантії. Крім того, Кодекс законів про працю України регулює трудові відносини, зокрема, питання звільнення працівників, що також має безпосереднє відношення до соціального забезпечення безробітних [4]. Загалом, наведена схема демонструє, що в Україні існує досить розвинена система законодавчого регулювання соціального забезпечення безробітних, яка базується на конституційних гарантіях та деталізована у низці спеціальних законів і підзаконних нормативних актів.

Державні витрати на соціальний захист безробітних відіграють життєво важливу роль у підтримці добробуту громадян, які тимчасово втратили роботу. Згідно з українським законодавством, безробітні мають право на матеріальну допомогу та різноманітні соціальні послуги, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів Фонду соціального страхування. Цей фонд формується за рахунок страхових внесків роботодавців та працівників. Важливою особливістю української системи соціального захисту є те, що вона охоплює не лише застрахованих осіб, а й незастрахованих громадян, які вперше шукають роботу, за умови їхньої реєстрації в центрі зайнятості. Таким чином, держава гарантує певний рівень соціальної підтримки для всіх безробітних, забезпечуючи їх матеріальною допомогою та сприяючи швидкому працевлаштуванню [5].

Таблиця 1 демонструє пряму залежність між тривалістю виплати матеріальної допомоги по безробіттю та страховим стажем застрахованої особи. Чим довший страховий стаж, тим більший період часу людина може отримувати допомогу та тим вищий її розмір. Це свідчить про те, що держава прагне стимулювати тривалу зайнятість та забезпечити додатковий соціальний захист тим, хто довгий час працював і сплачував страхові внески. Також помітно, що розмір допомоги поступово збільшується зі зростанням страхового стажу, що є логічним, оскільки люди з більшим стажем зазвичай мають вищий рівень заробітної плати і, відповідно, втрачають більший дохід при втраті роботи. Таким чином, держава прагне частково компенсувати ці втрати.

Загалом, такий підхід до визначення тривалості та розміру виплат допомоги по безробіттю сприяє соціальній справедливості та стимулює працевлаштування. Однак, слід зазначити, що ця система може потребувати подальшого вдосконалення з урахуванням змін на ринку праці та економічних умов.

Зважаючи на те, що в Україні продовжує діяти воєнний стан, необхідно враховувати особливості виплати матеріальної допомоги по безробіттю під час його дії. Допомога матеріальна по безробіттю призначається з першого дня надання статусу безробітного (ця норма була запроваджена під час карантину), а не з восьмого дня. Під час дії воєнного стану максимальний розмір матеріальної допомоги по безробіттю не перевищує розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законодавством на 1 січня календарного року [6].

Таблиця 2 демонструє зростання мінімальної заробітної плати в Україні протягом періоду з 2018 по 2023 роки. Абсолютний приріст за цей період склав 2 977 гривень, що свідчить про значне підвищення соціальних

Таблиця 1

Для застрахованих осіб тривалість виплати матеріальної допомоги по безробіттю визначається тривалістю страхового стажу

Страховий стаж	Термін виплат	Розмір допомоги
до 3 років	180 календарних днів	50%
від 3 до 6 років	210 календарних днів	55%
від 6 до 12 років	240 календарних днів	60%
від 12 до 18 років	270 календарних днів	65%
від 18 до 24 років	300 календарних днів	70%
від 24 до 30 років	330 календарних днів	75%
понад 30 років	360 календарних днів	80%

Джерело: сформовано на основі [2]

Таблиця 2

Розмір мінімальної заробітної плати у 2018–2023 рр.

Рік	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст (2023-2018)	Темп приросту (2023-2018)
Розмір заробітної плати	3 723	4 173	5 000	6 500	6 700	6 700	2 977	180

Джерело: сформовано на основі [2]

стандартів. Темпи зростання також є досить високими, що вказує на активну державну політику щодо підвищення добробуту населення. Однак, варто зазначити, що під час дії воєнного стану максимальний розмір матеріальної допомоги по безробіттю не перевищував розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на початок календарного року. Це означає, що хоча мінімальна заробітна плата зростала, розмір допомоги по безробіттю для багатьох людей міг бути обмежений.

З жовтня 2022 року в Україні було суттєво змінено правила виплати допомоги по безробіттю. Тепер максимальний строк отримання такої допомоги скорочено до 90 календарних днів. Ті, хто вже отримували допомогу довше, продовжили її отримання ще на 30 днів з моменту набрання чинності нових правил, а потім виплати припинилися. Новою підставою для припинення виплат стала поїздка за кордон на строк понад 30 днів. Тобто, якщо безробітний перебуває за кордоном більше місяця, виплати йому припиняються. Ці зміни суттєво вплинули на тривалість отримання

допомоги по безробіттю та створили додаткові умови для її припинення [6].

Таблиця 3 демонструє значне скорочення кількості осіб, які отримували різні види послуг від Вінницької обласної служби зайнятості у період з 2020 по 2023 роки. Спостерігається загальна тенденція до зменшення кількості як безробітних, так і осіб, які отримували професійне навчання чи допомогу по безробіттю. Абсолютне скорочення кількості осіб, які отримували послуги, складає понад 76 тисяч осіб, що свідчить про суттєве зменшення попиту на послуги служби зайнятості. Темпи скорочення також є значними, особливо для таких показників, як кількість безробітних та осіб, які отримували допомогу по безробіттю. Це може свідчити про покращення ситуації на ринку праці, однак, вимагає додаткового аналізу для визначення причин такого скорочення. Можливими причинами можуть бути як позитивні фактори, такі як економічне зростання та створення нових робочих місць, так і негативні, такі як виїзд населення за кордон або демографічні зміни.

Таблиця 3

Надання послуг Вінницькою обласною службою зайнятості станом на грудень з 2020–2023 рр.

Рік/послуга	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст (2023-2020)	Темп приросту (2023-2020)
Всього отримували послуги	105,4 тис. осіб	100,2 тис. осіб	51,0 тис. осіб	29,2 тис. осіб	-76,2	28
Мали статус безробітного	65,6 тис. осіб	62,9 тис. осіб	46,3 тис. осіб	22,6 тис. осіб	-43	34,4
Проходили професійне навчання	4,4 тис. осіб	4,9 тис. осіб	2,0 тис. осіб	1,4 тис. осіб	-3	32
Працевлаштовано	20,7 тис. осіб	21,9 тис. осіб	15,8 тис. осіб	7,8 тис. осіб	-13	38
Отримували допомогу по безробіттю	62,2 тис. осіб	59,9 тис. осіб	43,8 тис. осіб	16,8 тис. осіб	-45,4	27

Джерело: сформовано на основі [10]

Таблиця 4

**Кількість вакансій зареєстрованих у Вінницькій обласній службі зайнятості
за видами економічної діяльності та у розрізі професій
станом на грудень у 2020–2023 рр.**

Рік	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст (2023–2020)	Темп приросту (2023–2020)
Кількість вакансій, шт.	2 968	30 523	19 607	14 412	11 444	485,5

Джерело: сформовано на основі [10]

Таблиця 4 демонструє значне скорочення кількості вакансій, зареєстрованих у Вінницькій обласній службі зайнятості, протягом періодів 2020–2023 років. Абсолютне зменшення кількості вакансій становить понад 11 000, що свідчить про суттєве скорочення попиту на робочу силу в регіоні. Особливо різке скорочення спостерігається у 2022 році. Темпи скорочення також є значними, склавши 485,5%. Це може свідчити про негативні тенденції на ринку праці Вінницької області, такі як скорочення виробництва, звільнення працівників або зміна структури економіки, а також врахувати зовнішні фактори, такі як пандемія COVID-19 та повномасштабна війна в Україні.

Механізм нарахування та фінансування допомоги по безробіттю є комплексним процесом, який включає в себе низку взаємопов'язаних дій. Безробітний, втрапивши роботу, звертається до центру зайнятості, де реєструється як безробітний та подає необхідні документи. Після перевірки статусу безробіття та підтвердження права на допомогу, розраховується її розмір. Цей розмір, як правило, є певною часткою від середньої заробітної плати за останні місяці роботи [2].

Фінансування допомоги по безробіттю здійснюється за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, який формується за рахунок страхових внесків роботодавців та працівників. Виплати допомоги здійснюються центром зайнятості на банківський рахунок безробітного або через

поштові відділення. Важливо зазначити, що для продовження отримання допомоги безробітний зобов'язаний регулярно відвідувати центр зайнятості, брати участь у заходах зі сприяння зайнятості та шукати роботу самостійно [5].

Висновки. Аналіз даних щодо соціального забезпечення безробітних у Вінницькому регіоні свідчить про значні зміни на ринку праці. Зменшення кількості вакансій та осіб, які звертаються за допомогою до служби зайнятості, може свідчити про покращення ситуації на ринку праці. Однак, одночасно спостерігається і скорочення кількості осіб, які отримують допомогу по безробіттю, що може бути пов'язано як зі зменшенням кількості безробітних, так і зі зміною умов надання такої допомоги. Поточна система соціального забезпечення безробітних у Вінницькому регіоні потребує поліпшення для ефективного вирішення проблем працевлаштування та підтримки осіб, що втратили роботу. Зокрема, необхідно підвищити рівень інформованості громадян про доступні соціальні послуги та програми. Важливим кроком є вдосконалення механізмів навчання та перекваліфікації безробітних, що дозволить не тільки знизити рівень безробіття, але й покращити професійні навички робочої сили, що відповідає вимогам сучасного ринку праці.

Загалом, удосконалення системи соціального забезпечення безробітних у Вінницькому регіоні сприятиме зменшенню соціальної напруженості та покращенню економічної стабільності регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: офіц. текст. Київ: КМ, 2013, 96 с.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14> (дата звернення: 02.01.2025).
3. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 02.01.2025).

4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 02.01.2025).
5. Про затвердження бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2024 рік: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2024 р. № 98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98-2024> (дата звернення: 02.01.2025).
6. Про особливості реалізації державної політики у сферах зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час воєнного стану та після його припинення або скасування: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2022> (дата звернення: 02.01.2025).
7. Волківська А. М. Безробіття: основні теорії, причини, наслідки, фактори впливу. *Efektivna ekonomika*. 2022. № 12. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105>. (дата звернення: 02.01.2025).
8. Остапенко Л. О., Христоророва О. В., Воцук А. Ф., Новожен К. В. Правовий статус безробітних : наукові записки. Львів : ЛУБП, 2024. 193-199с.
9. Павлюк Т. І. Ринок праці в Україні: теорія методологія, практика: монографія. Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2018, 212с
10. Вінницький обласний центр зайнятості. URL: <https://vin.dcz.gov.ua>. (дата звернення: 02.01.2025).
11. Мінімальна заробітна плата. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min>. (дата звернення: 02.01.2025).

REFERENCES:

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: official text. Kyiv: KM, 2013. 96p. (in Ukrainian)
2. On compulsory state social insurance in case of unemployment: Law of Ukraine №. 1533-III (2000, March 02). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14> (in Ukrainian).
3. On employment of the population: Law of Ukraine №. 5067-VI. (2012, July 05). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (in Ukrainian).
4. Code of Labor Laws of Ukraine dated: Law of Ukraine №. 322-VIII. (1917, December 10). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (in Ukrainian).
5. On approval of the budget of the Fund of Compulsory State Social Insurance against Unemployment for 2024: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine №. 98. (2024, January 30). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98-2024> (in Ukrainian).
6. On the peculiarities of the implementation of state policy in the spheres of employment and compulsory state social insurance against unemployment during martial law and after its termination or cancellation: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 735. (2022, June 21). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2022> (in Ukrainian).
7. Volkivska A. M. (2022), Bezrobittia: osnovni teorii, prychny, naslidky, faktory vplyvu [Unemployment: basic theories, causes, consequences, factors of influence]. *Efektivna ekonomika*, vol. 12. Available at: <https://doi.org/10.32702/2307-2105> (accessed January 02, 2025).
8. Ostapenko L. O., Khrystoforova O. V., Voshchuk A. F., Novozhen K. V. (2024) Pravovyi status bezrobitnykh : naukovy zapysky [Legal status of the unemployed: scientific notes]. Lviv: LUBP, pp. 193–199 (in Ukrainian).
9. Pavliuk T. I. (2018) Rynok pratsi v Ukraini: teoriia metodolohiia, praktyka [Labor market in Ukraine: theory, methodology, practice]: monohrafiia. Vinnytsia: Vydavnycho-redaktsiinyi viddil VTEI KNTUEU, p. 212 (in Ukrainian).
10. Vinnytskyi oblasnyi tsentr zainiatosti [Vinnytsia Regional Employmen Center]. Available at: <https://vin.dcz.gov.ua>. (accessed January 02, 2025).
11. Minimalna zarobitna plata. Minfin [Minimum wage. Ministry of Finance] Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min>. (accessed January 02, 2025).